

Kdo to byl?

Pocházel z rodiny univerzitního profesora římského práva na české univerzitě v Praze. V Praze se rovněž narodil a to 20. prosince 1880. Měl čtyři sourozence a všichni byli vychováni v demokratickém prostředí - jeho otec byl český vlastenec a přítel Tomáše G. Masaryka. Absolvoval elitní české akademické gymnázium, kde projevoval nevšední zájem o fyziku a matematiku. Na této škole mimochodem učil i známý spisovatel Zikmund Winter a k jeho spolužákům patřil i Karel Čapek nebo Jan Masaryk. Ve školním roce 1909 začal studovat chemii, fyziku a matematiku na filozofické fakultě pražské univerzity. Tehdy se přírodní vědy přednášely jen v rámci filozofie, což mu nestačilo, a proto po roce odešel do Londýna. Tam se mohl na University College specializovat na disciplíny fyzikální chemie. K jeho nejoblíbenějším patřily přednášky profesora Williama Ramseye, nositele Nobelovy ceny z roku 1904 za objev vzácných plynů ve vzduchu a jejich zařazení v periodické soustavě prvků. V roce 1913 složil bakalářské zkoušky a zůstal zde ještě rok jako výzkumný asistent Ramseyova následovníka, kterým byl neméně významný profesor F. G. Donnan. A právě pod jeho vedením se český chemik poprvé setkal s elektrochemií, která mu v budoucím životě přinesla zasloužený úspěch. Také se stala hlavní náplní jeho dizertační doktorské práce se zaměřením na elektrochemii hliníku, na které začal pracovat ještě v Londýně. V létě 1914 navštívil rodiče, "ale to už se rychle stahovaly černé mraky a slibný start na vědeckovýzkumné dráze byl přibrzděn." (citace) Vypukla první světová válka. Cesta zpět do Londýna se uzavřela. Ale vědec s diplomem bakaláře věd z Londýnské univerzity měl přece jen trochu štěstí. I když kvůli své nedobré fyzické kondici nemusel narukovat přímo do armády, přesto byl zařazen do zařízení pod vojenskou správou. Jednalo se ale o vojenský špitál, kde střídavě pracoval v lékárně a u rentgenu. Po večerech a při každé volné chvíli intenzivně studoval. Když skončila válka, složil v Praze doktorát z filozofie a vzápětí znovu odjel do Londýna. "Svůj studijní pobyt úspěšně ukončil „velkým doktorátem“. Prvním místem, kde jednatřicetiletý vědec začal pracovat, byl Ústav analytické chemie Karlovy univerzity v Praze a to v roce 1921. A opět měl štěstí. Nastoupil totiž jako asistent u profesora Bohuslava Braunera, vynikajícího českého chemika. Poskytoval mu nejlepší možné podmínky k rozvoji, zejména v novém oboru, který se jmenuje elektrochemie. Neuplynul ani rok a z asistenta na VŠ se stal vůbec první profesor fyzikální chemie na české Karlově univerzitě. Když jako mladému asistentovi jednou navrhli, aby se zabýval jevy povrchového napětí rtuti, nechal rtuť odkapávat ze skleněné trubičky s velmi malým vnitřním průřezem. A protože takové měření, respektive vážení kapek, představovalo pro mladého badatele nesmírně nudnou metodu, rozhodl se pro vylepšení postupu. Zkusil měřit elektrický proud, který byl mezi rtutí v trubičce a rtutí, která se nacházela na dně nádoby. Skleněná trubička ústila do roztoku, kterým již procházel stejnosměrný proud. Zavedl tak metodu, která může podstatně napomoci sledovat nepatrná kvanta rozličných látek rozpuštěných ve vodě a navíc i zjišťovat jejich poměrné zastoupení. Jeho zápal pro vědeckovýzkumnou práci byl tak velký, že když se v roce 1926 oženil, odjel se svou manželkou Marií na svatební cestu na pařížskou Sorbonnu, která se protáhla na půl roku. Šlo samozřejmě o studijní pobyt, při kterém porovnávali polarografii se spektrální analýzou. Právě v této slavné instituci se setkal s jinou vášnivou badatelkou Marií Curieovou. S ženou vychovali dvě děti – dceru Jitku a syna Michaela. Ve volné chvíli miloval fotbal a hru na klavír. V polovině třicátých let, když byl v rozpuku sil, se zdálo že se jeho dobré jméno podstatně rozšíří po celém světě. Svědčilo o tom pozvání k přednáškovému turné po Spojených státech, kde na téma polarografie přednášel na několika amerických univerzitách během roku 1933. V následujícím roce ho pozvali do Moskvy, kde vystupoval na vědecké konferenci konané při příležitosti 100. výročí narození vynikajícího ruského chemika Dmitrije Ivanoviče Mendělejeva. Avšak brzy byl jeho mezinárodní rozlet zastaven. Nacisté obsadili republiku, začala druhá světová válka a došlo k uzavření českých vysokých škol, mohl však pracovat u německého profesora Johanna Böhma.

Akademik v prosinci 1959 oslavil své devětašedesáté narozeniny a nejlepší dárek, který mohl dostat, bylo udělení Nobelovy ceny za chemii, kterou si osobně ve Stockholmu. Po Nobelově ceně následovaly další pocty a další uznání a čestná členství v řadě světových vědeckých institucí od Německé akademie věd v Berlíně až po Americkou akademii věd a umění v Bostonu. Rok po jejím udělení byl Heyrovský podruhé vyznamenán Řádem republiky. Zemřel na Velikonoční pondělí 27. března 1967. Bylo mu sedmasedmdesát let.

Byl prvním Čechem, který dostal Nobelovu cenu a to za chemii, za objev polarografické metody a jejího využití v analytické chemii.